

POSTANOWIENIE

Dnia 21 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski

w sprawie z odwołania M. B.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Rzeszowie
o wypłatę emerytury,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 21
czerwca 2023 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w
Rzeszowie
z dnia 12 kwietnia 2022 r., sygn. akt III AUa 728/20,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i nie
obciąża odwołującego się zwrotem kosztów postępowania
kasacyjnego na rzecz organu rentowego.**

(I.T.)

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 20 lipca 2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w Rzeszowie przyznał M.B. prawo do emerytury od dnia 1 lipca 2020 r. Wysokość emerytury została obliczona na podstawie art. 26 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 504 ze zm.; dalej jako ustawa emerytalna). Wysokość świadczenia ustalono na kwotę 819,21 zł. Jednocześnie wypłata tej emerytury została zawieszona, bowiem może być wypłacane tylko świadczenie wyższe albo wybrane przez ubezpieczonego.

Wyrokiem z dnia 22 października 2020 r., IV U 930/20, Sąd Okręgowy w Rzeszowie zmienił powyższą decyzję w ten sposób, że nakazał organowi rentowemu podjęcie i wypłatę zawieszanej emerytury oraz ustalił brak odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Sąd Apelacyjny - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie wyrokiem z dnia 12 kwietnia 2022 r., III AUa 728/20, zmienił zaskarżony apelacją organu rentowego wyrok w ten sposób, że oddalił odwołanie.

W skardze kasacyjnej od tego wyroku wnioskodawca zarzucił naruszenie: 1) art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, 2) art. 32 Konstytucji RP oraz 3) art. 67 ust. 1 Konstytucji RP.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił potrzebą wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej wnioskodawca wywodził, że wnioski z analizy prawnoporównawczej uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2019 r. z uzasadnieniem uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2021 r. nastroczają szereg wątpliwości, nieścisłości i niejasności w interpretacji "uchwały 7 sędziów SN". Tezę tę potwierdza chociażby to, że 3 z 7 sędziów wyraziło zdanie odrębne, co dotyczy także wielu sędziów sądów powszechnych wydających wyroki w podobnych lub wręcz identycznych sprawach (np. wyrok Sądu Okręgowego w Lublinie z dnia 30 grudnia 2021 r., VIII U2337/20). Zdaniem skarżącego, zarówno w uzasadnieniu uchwały z dnia 15 grudnia 2021 r., jak również w wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 12 kwietnia 2022 r., przywoływane są orzeczenia i uchwały Sądu Najwyższego, bądź orzeczenia sądów okręgowych lub apelacyjnych, które są niekorzystne dla "emerytów mundurowych". Klasycznym wręcz przykładem dla poparcia tej tezy są odosobnione i niekorzystne dla emerytów mundurowych wyroki Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 23 kwietnia 2020 r. II AUa 629/19 (LEX nr 3049613) oraz z dnia 9 września 2020 r., III AUa 33019 (LEX nr 3118421), w których wyrażono pogląd, że prawo do otrzymywania jednego świadczenia z ubezpieczenia społecznego jest trwale usankcjonowane zarówno w art. 95 ustawy emerytalnej, jak i analogiczny art. 7

ustawy z 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym wojskowych, które wskazują, że ubezpieczony uprawniony do emerytury z FUS nie może jednocześnie pobierać emerytury wojskowej, mimo że spełnił warunki do jej nabycia i odwrotnie. Pomija się lub marginalnie traktuje korzystne postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 sierpnia 2021 r., III USK 234/21, z którego wynika, że zbieg prawa do świadczeń oznacza sytuację, w której jedna osoba spełnia warunki do otrzymania więcej niż jednego świadczenia (wiele grup zawodowych lub społecznych z takiej możliwości korzysta). Uchwała z 15 grudnia 2021 r. poddaje pod wątpliwość stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17, które przejrzyście i jednoznacznie je określa. Na jego podstawie wydano ponad 70 wyroków przez sądy okręgowe i apelacyjne między innymi wyrok: Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 26 lipca 2019 r., III AUa 1045/18, Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 czerwca 2020 r., III AUa 1019/19 i z dnia 29 lipca 2020 r. III AUa 365/20, Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 9 czerwca 2020 r., III AUa 110/20, Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 19 marca 2020 r., III AUa 848/19, Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 25 maja 2021 r., III AUa 489/21. Powołane przykłady świadczą - według skarżącego - o utrwalonej linii orzecznictwa wynikającej z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2019 r.

Mając na powyższe wnioskodawca wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku oraz przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania oraz skierowanie sprawy na posiedzenie jawne, a także zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia od odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej i w każdym z wyżej wymienionych rozstrzygnięć o zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia w celu jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Nie przysługuje od każdego orzeczenia sądu drugiej instancji, które nie satysfakcjonuje strony skarżącej. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie (sporządzone odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, jest przedmiotem rozbieżnej wykładni w judykaturze sądowej i na czym rozbieżność ta polega, co wymaga przytoczenia orzeczeń sądów wydanych w takich samych lub istotnie zbliżonych stanach faktycznych, względnie, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, wymaga interpretacji ze strony Sądu Najwyższego, z czego potrzeba ta wynika i z jakich powodów dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający. Nieodzowne jest ponadto, podobnie jak w przypadku przyczyny kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., wykazanie związku między oczekiwaną od Sądu Najwyższego wykładnią prawa a wynikiem postępowania kasacyjnego (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14; z 19 czerwca 2018 r., IV CSK 56/18).

W okolicznościach sprawy nie zachodzi potrzeba dokonania przez Sąd Najwyższy wykładni wskazanych przez skarżącego przepisów prawnych.

Po pierwsze, potrzeba wykładni przepisów prawnych występuje, jeżeli co do konkretnego przepisu prawnego brak jednolitego orzecznictwa, zwłaszcza Sądu Najwyższego, albo też przyjęta i dominująca wykładnia jest oczywiście błędna lub kontrowersyjna. Skarżący w zaprezentowanym wywodzie nie wykazał, że w zakresie wykładni wskazanych przepisów aktualnie brak jest jednolitego orzecznictwa.

Wskazane w skardze kasacyjnej problemy prawne zostały już rozstrzygnięte w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2021 r., III UZP 7/21 (OSNP 2022 nr 6, poz. 58) i nie zachodzi podstawa do zmiany przyjętego w niej stanowiska.

Zgodnie z powołaną uchwałą ubezpieczonemu, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru obliczoną bez uwzględnienia okresów składkowych i nieskładkowych, z tytułu których jest uprawniony również do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez niego (art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 7 ustawy zaopatrzeniowej). W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy wyjaśnił, że brzmienie art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej powinno być dekodowane - z uwagi na jego treść - nie tylko za pomocą językowych metod interpretacyjnych, ale również wymagane jest sięgnięcie do reguł pozajęzykowych. Z tego względu zwrot "z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa (...) została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo 18e ustawy (zaopatrzeniowej)..." daje podstawę do przyjęcia, że ów wyjątek należy interpretować nie tylko przedmiotowo, to znaczy wyłącznie przez pryzmat zasad obliczania emerytury wojskowej wynikających z art. 15a albo 18e ustawy zaopatrzeniowej, ale także podmiotowo, co oznacza konieczność wzięcia pod uwagę adresatów tych przepisów. To dla nich ustawodawca wprowadził bowiem (na przyszłość) możliwość równoczesnego pobierania emerytury wojskowej i emerytury powszechnej, odbierając im równocześnie prawo do wzrostu emerytury wojskowej z tytułu doliczenia stażu "cywilnego" i pozostawiając jednak taką samą możliwość (prawo wyboru) także dla żołnierzy powołanych do służby przed dniem 2 stycznia 1999 r., po spełnieniu (poczynając od dnia 1 stycznia 2025 r.) przesłanek

określonych w art. 18i ustawy zaopatrzeniowej. Dokonana w omawianej uchwale wykładnia przepisów, na których w przeważającej mierze oparto skargę kasacyjną, wyjaśnia powody, dla których nie można zaakceptować stanowiska skarżącego, że powinien być on uprawniony do równoległego pobierania dwóch świadczeń emerytalnych. Nie ma także przesłanek do dzielenia zarzutów naruszenia ustawy zasadniczej (art. 31, 32 i 67). Skarżący twierdzi, że doszło do naruszenia wyrażonych w treści powołanych przepisów zasad równości i proporcjonalności. Poglądu tego nie sposób zaakceptować. Jak wskazał Sąd Najwyższy w powołanej uchwale składu siedmiu sędziów, co do pierwszej z tych zasad w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego przyjmuje się, że równo należy traktować osoby należące do tej samej kategorii, tzn. posiadające te same lub podobne cechy relewantne. Jednocześnie przyjmuje się jednak, że równym traktowaniem jest także uzasadnione odstępstwo od równego traktowania (tzw. dyferencjacja praw i obowiązków), z tym że argumenty na rzecz takiego traktowania muszą mieć charakter relewantny, proporcjonalny oraz być związane z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne potraktowanie podmiotów podobnych (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 5 lipca 2011 r., P 14/10, OTK-A 2001 nr 6, poz. 49; z dnia 19 kwietnia 2012 r., P 41/11, OTK-A 2012 nr 4, poz. 41; z dnia 17 czerwca 2014 r., P 6/12, OTK-A 2014 nr 6, poz. 62; z dnia 21 października 2014 r., K 38/13, OTK-A 2014 nr 9, poz. 104). Sąd Najwyższy przyjął zapatrywanie, że dyferencjacja uprawnień żołnierzy w zakresie prawa do wypłaty świadczeń emerytalnych w zbiegu jest uprawniona z tego powodu, że dwie grupy żołnierzy (żołnierze powołani do służby przed i po 1 stycznia 1999 r.) były objęte w okresie odbywania tej służby różnymi systemami emerytalnymi. Okoliczność polegająca na wprowadzeniu od dnia 1 stycznia 1999 r. systemu "zdefiniowanej składki" w miejsce systemu "zdefiniowanego świadczenia" i związane z tym istotne różnice w zakresie unormowania sposobu opłacania składek na powszechne ubezpieczenie społeczne przez żołnierzy powołanych do służby do dnia 1 stycznia 1999 r., jak i po tym dniu, nie może zaś pozostać bez znaczenia dla ustalania zakresu podmiotów, którym przysługuje równe traktowanie. Może ona bowiem zostać uznana za istotną cechę różniącą te podmioty. Taką cechą może być też zróżnicowanie ze względu na zachowaną w stosunku do jednej

tylko grupy żołnierzy (przynajmniej potencjalną) możliwość zwiększenia emerytury wojskowej przez doliczenie do wysługi emerytalnej "stażu cywilnego". Wówczas sytuacja prawna tych żołnierzy mogłaby być oceniana co najwyżej jako podobna do żołnierzy powołanych do służby po dniu 1 stycznia 1999 r. Podobieństwo obu tych grup polegałoby natomiast wyłącznie na tym, że jedni i drudzy są żołnierzami zawodowymi, ale posiadającymi różne uprawnienia w zakresie sposobu obliczania ich emerytur. Niezależnie jednak od tego, które z tych założeń zostałyby przyjęte, da się je z całą pewnością obronić jako dozwolone naruszenie zasady równości przy uwzględnieniu wyżej opisanego "testu" wynikającego z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego. Po pierwsze bowiem, celem oraz treścią wprowadzonego przez ustawodawcę zróżnicowania jest "wpasowanie" żołnierzy pozbawionych prawa do wzrostu emerytury wojskowej z tytułu doliczenia "stażu cywilnego" w nowy system ubezpieczeń społecznych bazujący na zdefiniowanej składce, która w dużym stopniu oznacza realizację zasady wzajemności składki i prawa do świadczenia oraz abstrahuje od solidarnościowego charakteru świadczeń zabezpieczeniowych. Po drugie, moment wprowadzenia omawianej dyferencjacji wskazuje na związanie jej z przyjętym w ustawie emerytalnej procesem stopniowego wygaszania dotychczasowych uprawnień emerytalnych na rzecz jednolitego, powszechnego systemu. Proces ten jest zaś w pełni akceptowany zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie prawa ubezpieczeń społecznych (por. między innymi wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 22 czerwca 1999 r., K 5/99, OTK 1999 nr 5, poz. 100, z dnia 4 stycznia 2000 r., K 18/99, OTK 2000 nr 1, poz. 1 i K 1/00, OTK 2000 nr 6, poz. 185 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 217/10, LEX nr 950438 i z dnia 26 kwietnia 2016 r., I UK 151/15, LEX nr 2050671). Wprawdzie ów proces stopniowego wygaszania "starych" uprawnień emerytalnych w ustawie emerytalnej został oparty przede wszystkim na wieku (a konkretnie dacie urodzenia) świadczeniobiorców, jednakże łatwo założyć jego adekwatność także w odniesieniu do daty powołania do służby, decydującej o zakresie regulacji zaopatrzeniowych, zwłaszcza że drugim z czynników powodujących eliminację dotychczasowego ("starego") systemu emerytalnego jest określona w ustawie data graniczna przypadająca na dzień 31 grudnia 2008 r. (por. art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej). Po trzecie,

wspomniana dyferencjacja ma charakter proporcjonalny, gdyż bilansuje ją regulacja art. 18i ustawy zaopatrzeniowej. Po czwarte, trudne do pogodzenia z zasadami sprawiedliwości społecznej byłoby postawienie jednych żołnierzy powołanych do służby przed dniem 2 stycznia 1999 r. w sytuacji lepszej (a przez to nierównej) od takich samych żołnierzy, którym wzrost emerytury wojskowej z tytułu uwzględnienia samych okresów służby pozwalałby na uzyskanie tego świadczenia w wysokości tylko nieznacznie niższej niż 75% podstawy wymiaru (na przykład 74%).

Powołana uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, wbrew twierdzeniom skarżącego zapadła bez zgłoszenia do niej (trzech) zdań odrębnych. Podnoszony przez skarżącego problem prawny nie może więc budzić wątpliwości, bowiem ewentualny brak spójności orzecznictwa przestaje mieć znaczenie prawne wtedy, gdy po jego wystąpieniu wydana zostanie w danym przedmiocie uchwała Sądu Najwyższego działającego w poszerzonym składzie.

Z powołanych względów Sąd Najwyższy w oparciu o art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c.

(I.T.)

[ał]